

LUNDS
UNIVERSITET

Mänskliga Rättigheter
Centrum för teologi och religionsvetenskap
MRSM01
HT2007

Moralpanikens (o)logiska dagordning

- En fallstudie av den amerikanska kontextens undantag från den konstitutionella ordningen

Författare: Kristian Bogren

Handledare: Rouzbeh Parsi

Abstract

“The war on terror” has resulted in numerous exceptions from the constitutional order. This thesis is an attempt to give empirical support to Giorgio Agambens theory that these exceptions should be regarded as a constant element in modern societies based on a constitutional order. The results of the case study of the empirical exceptions in the American context give Agambens theory validity. The exception is a reappearing phenomenon, which implies that the constitutional order is fragile. What then is it that makes the legal norms fragile? In this thesis I will discuss the causality of moral panic. A societal phenomenon that is created by the representatives of the politics of fear. The folk devil in this case is the terrorist. The 9/11 attacks made the terrorist threat into the new “great evil” after the fall of the Soviet Union. Politicians, mass media and other interest-groups feed the moral panic with stereotypical images of the terrorist and the imminent threat they pose on the American society and on all those who support freedom and democracy. This thesis will argue that the fear of terrorism is a tool for the reigning elite to impose exceptions from the constitutional order.

Keywords: Moral panic, Constitutional order, Exception, Terrorism, Mass media

1. Inledning	3
1.1. Syfte, frågeställning och metod	4
1.2. Avgränsningar	5
1.3. Disposition	6
2. Begreppsdefinitioner	7
2.1. Konstitutionell ordning	7
2.2. Undantaget	8
2.3. Moralpanik	10
3. Undantaget i den amerikanska kontexten	12
3.1. "Kriget mot terrorismen"	12
3.1.1. Patriot Act och minoriteters rättigheter i USA	13
3.1.2. Lägrets "spöken"	15
3.2. Det återkommande undantaget	17
3.3. Slutsatser	20
4. Moralpanikens kausalitet	21
4.1. Rädslans politik	21
4.2. Moralpaniken och massmedia	25
4.3. Slutsatser	28
5. Resultat	29
6. Diskussion	30
7. Refferenser	32
7.1. Litteratur	32
7.2. Journalistiskt material	35
7.3. Internationella och nationella legala instrument	35

1. Inledning

För de flesta av oss är det en självklarhet att alla människor är lika värda. Sedan upplysningstiden har idén om de mänskliga rättigheterna formats. Genom den konstitutionella samhällsordningen har MR getts status som rättslig norm. Trots denna utveckling blir det tydligt att den praktiska tillämpningen av denna norm är allt annat än generell. Alla människor har inte samma rättigheter. Den moderna historien ger oss åtskilliga exempel på hur en del människor blir undantagna från rättsnormen. Människor som förnekas sitt människovärde och de rättigheter som den konstitutionella ordningen är satt att skydda. Även om det är svårt att acceptera för oss som lever inom diskursen, sker dessa undantag även i demokratiska länder. Länder där lag och ordning i övrigt utgör normen och där de konstitutionella rättigheterna har en stark ställning.

”Kriget mot terrorismen” har gett upphov till en rad ”undantag” från rättsnormen. Ett tydligt exempel är Guantanamo. Här sitter människor fängslade sedan flera år utan att åtalas för något brott. I Micheal Ignatieffs bok ”The lesser evil”, kap. 2 ”The ethics of emergency”, diskuteras de avsteg som görs från rättsnormen i demokratiska stater. Den semantik Ignatieff använder gör det underförstått att det rör sig om just undantag från normen. Stater som är utsatta för exempelvis terroristhot tenderar att införa undantag i lagstiftningen för att kunna agera mer kraftfullt (Ignatieff 2004:25ff). Ignatieff menar att dessa inskränkningar i en amerikansk kontext, inte skall ses som ett hot mot de medborgerliga rättigheterna som norm. Även om han menar att det är en liten skara som inser det intrinsikala värdet av dessa fri- och rättigheter, har de med hjälp av människorättsaktivisters arbete bevarats och stärkts under historiens gång (Ignatieffs 2004:52f). Är denna beskrivning av den Amerikanska kontexten trovärdig? Skall vi se kriget mot terrorismen, och dess undantag från rättsnormen, som just bara ännu ett undantag? Eller kan detta snarare anses utgöra ett karaktärsdrag i den konstitutionella samhällsordningen?

1.1. Syfte, frågeställning och metod

Efter attackerna den 11 september förklarade Bushadministrationen krig mot terrorismen. Den amerikanska kongressen ger mandatet att använda alla nödvändiga medel i detta krig (Castresana 2007:126). Ett beslut som har visat sig innebära undantag från både den internationella och den amerikanska rättsnormen. Den moralpanik som kom att präglade den amerikanska kontexten i attackernas efterdyningar, möjliggjorde och drev fram en överdriven respons till den faktiska händelsen. En moralpanik som tar sig uttryck i ett samhälligt fenomen där rädslans retorik sätter dagordningen och stereotypa föreställningar sprids av bland annat media om vem som kan vara terrorist. Detta har för de som passar in i bilden av terroristen, inneburit ett undantag från de konstitutionella rättigheterna (Welch 2003:1). Och "kriget mot terrorismen" har gett upphov till en rad "undantag" från rättsnormen. Vad jag vill visa med denna uppsats är att dessa "undantag" är ett permanent inslag i den konstitutionella ordningen.

Den konstitutionella ordning som är tänkt att skydda oss mot rättslösheten. En ordning som växt fram under historien, och som kanske främst i det moderna demokratiska samhället är tänkt att försvara minoriteten från majoritetens förtryck. Hela föreställningen om universella mänskliga rättigheter förutsätter att den nationella konstitutionella ordningen utgör detta skydd (Spång 2005:59f). När vi betraktar undantaget som något tillfälligt erkänner vi att denna konstitutionella ordning åsidosätts under en period och för en specifik grupp, som anses hota denna ordning. Men om vi snarare antar att detta tillstånd av undantag från den konstitutionella ordningen är en konstant i det moderna demokratiska samhället, måste vi förklara dess förekomst. Syftet med denna uppsats blir därmed tvådelat. Å ena sidan vill jag argumentera för att undantaget är ett permanent inslag i samhällen som gör anspråk på att vila på en konstitutionell ordning. Här väljer jag att utföra en fallstudie av den amerikanska kontexten. Jag tänker visa hur undantaget är ett återkommande inslag i historien.

Jag vill även försöka att förklara hur undantaget uppstår och upprätthålls. *Vad möjliggör att en del människor inte anses åtnjuta de rättigheter som konstitutionen fastställer?* Det skapas ett förhållande där vissa inträder i rollen av *homo sacer*, eller nakna människor, som Agamben talar om (Agamben 2005:8). Nakna i hänseende att de är rättslösa, att betrakta som skilda från de normer som rättssamhället fastställer.

Jag kommer att driva tesen att moralpaniken som ett samhälligt fenomen är en faktor som möjliggör undantaget från den konstitutionella ordningen. För att uppnå detta syfte kommer jag utföra en diskursanalys av moralpaniken. Jag ser detta som en lämplig metod då diskursanalysen kan användas för att studera samhällsfenomen. Och hur dessa fenomen utgör diskurser med ett specifikt språk. Ett språk som inte återger verkligheten utan bidrar till att forma den (Bergström & Borèus 2000:221). Moralpaniken kommer i denna uppsats att beskrivas som en diskurs i *rädslans retorik* och *mediala stereotyper*. Syftet är att redogöra för vad som utgör moralpaniken i den specifika diskursen. Diskursanalysen som metod är specifik då den inkluderar en kontext till studiet av fenomenet (Bergström & Borèus 2000:222). För att studera fenomen som makt, populism, eller i mitt fall moralpaniken, krävs det att dessa sätts i relation till en kontext eller till en rådande diskurs (Bergström & Borèus 2000:263f). Detta då vi kan nå förståelse för fenomenet om vi sätter in det i ett specifikt sammanhang. I detta fall kommer jag att studera moralpanikens relation till den konstitutionella ordningen och de undantag som görs från denna. Jag tänker vidare argumentera för att moralpanikens retorik utgör en bidragande faktor i införandet och upprätthållandet av undantaget. Fallstudien av den amerikanska kontexten tillåter mig att söka de kausala samband som moralpaniken har i denna process.

Jag menar att denna studie är nödvändig då vi måste nå en förståelse för undantaget. Detta då allt annat en generellt gällande rättsnorm är en imaginär rättsnorm. Om undantaget tillåts förbli ett permanent inslag i den västerländska demokratiska samhällsformen finns det inga garantier för någon. Den oregelmässighet som jag menar att moralpaniken skapar i den konstitutionella ordningen gör oss alla till potentiella objekt för undantaget.

1.2. Avgränsningar

I mina studier av undantaget och moralpaniken väljer jag att avgränsa mig till ett fall. USA får här tjänstgöra som exemplet som bekräftar regeln. Jag hävdar alltså inte att mitt valda fall skall betraktas som ett undantag. Snarare bör läsaren betrakta USA som ett land med en konstitutionell samhällsordning. Yttermera menar jag att det går att argumentera för att USA kan utgöra ett fall där undantaget inte borde återfinnas. Vad jag syftar till här är att konstitutionen eller "the bill of rights", samt föreställningen

om alla medborgares rättigheter äger en stark ställning i USA (Spång 2005:53). Oavsett vad vi anser om den sittande administrationen och dess politik finns det en teoretisk möjlighet att nästa val resulterar i en ny administration som för en annan politik. Med andra ord går det att argumentera för att USA utgör ett exempel på en konsoliderad demokrati. USA tjänstgör i min uppsats som ett fall vilket kan visa på möjligheten till generalisering. Återfinner vi undantaget som ett permanent inslag i USA, samt om moralpaniken kan argumenteras äga ett kausalt samband med införandet och upprätthållandet av undantaget, går dessa slutsatser att appliceras på andra fall (Devine i Marsh & Stoker 2002:207). Uppsatsens fokus kommer ligga på den moderna amerikanska kontexten. Det kommer dock göras utrymme för en kortfattad historisk redogörelse. En redogörelse som jag ser som nödvändig för att uppsatsens syften skall möjliggöras. I min fallstudie kommer jag ge utrymme för vad jag hävdar utgör en rad undantag. Valet av de historiska undantagen har jag gjort med medvetenhet om deras förefallande karaktär. Syftet är att denna selektion skall utgöra en representativ bild av undantagets argumenterade grunder.

1.3. Disposition

I uppsatsens inledande kapitel 2 ämnar jag redogöra för den terminologi och de begrepp som är av relevans för min studie. Syftet med detta avsnitt är att skapa en neutral begreppsapparat där *konstitutionell ordning*, *undantaget* och *moralpanik* kan operationaliseras i min fallstudie och analys. I kapitel 3 följer en empirisk fallstudie av den amerikanska kontexten. Här visar jag med mitt empiriska urval hur undantaget är ett återkommande inslag i den konstitutionella samhällsordningen i fallet per se. Detta avsnitt är en deskriptiv redogörelse och framställning av studien ifråga, och är därmed *kunskapsrefererande*. Kapitel 4 utgörs av en om huruvida moralpaniken utgör en kausal faktor i införandet av, samt upprätthållandet av undantaget. Avsnittet följs av kapitel 5, *resultat* där jag tolkar och analyserar den empiri och de teoretiska resonemang jag har fört i kapitel 3 och 4 levererar, och är därmed *kunskapsanvändande*. I kapitel 6 diskuterar jag de resultat som föregående kapitelns tolkning och analys erbjuder för att möjliggöra *progression* i enlighet med Blooms taxonomi (Rienecker & Stray Joergensen 2000:34 f).

2. Begreppsdefinitioner

Här skapar jag en begreppsapparat som får utgöra grunden för min teoretiska diskussion och empiriska analys. Begreppen jag väljer att definiera och operationalisera är; *Konstitutionell ordning*, *undantaget* och *moralpanik*. Förståelsen för dessa begrepp blir avgörande för att utröna den innebörd som begreppen har i sig själva, men även i relation till varandra, i denna uppsats specifika kontext.

2.1. Konstitutionell ordning

En demokratisk stat måste samtidigt vara en rättsstat. Den konstitutionella demokratin bygger på det rättsliga idealet där formella och materiella dimensioner ofta skiljs. De formella syftar till den övergripande utformningen av lagstiftningen och fastställer att densamma inte riktar sig mot enskilda individer eller grupper. Medan Den materialistiska dimensionen av rättsidealet berör frågor som individuella rättigheter (Spång 2005:63). Vidare förutsätter begreppet konstitutionell ordning att den politiska makten inte enbart utgår från folket genom folkviljan, utan att denna också måste förhålla sig till en del fastställda regler och normer. Regler och normer som främst är tänkta att skydda de individuella rättigheterna (Spång 2005:9).

En stat som baserar sitt styrelseskick på konstitutionalism och därmed inskränker folkviljan eller majoritetsprincipen, ges legitimitet genom att lagar, normer och principer, vilka genomsyrar dess institutioner gäller lika för alla de som är styrda (Tully 2002:204, Habermas 2001:766). Ett argument för konstitutionalism är att det krävs ett rättvist förhållningssätt till demokratiska beslut då dessa inte alltid är rättvisa. Lagstiftningen skall med andra ord granskas efter de principer som konstitutionen baseras på. Tully menar dock att ett konstitutionalistiskt förhållningssätt är att betrakta som odemokratiskt då det inskränker den fria viljan och därmed möjligheten att ifrågasätta de enligt konstitutionen gällande rättvisepinciperna (Tully 2002:206). Cole menar å andra sidan att konstitutionen representerar en kollektive överenskommelse av värdet av vissa rättsnormer. Normer som i det kortsiktiga perspektivet kan anses utgöra ett hinder eller motsägas av folkviljan. Samtidigt som

ett långsiktigt perspektiv skulle få oss att inse att dessa normer är värda att bevara för vårt gemensamma bästa. Konstitutionen utgör med andra ord ett skydd mot oss själva då det av någon anledning verkar vara svårt för makthavare och folk att förhålla sig till ett långsiktigt perspektiv (Cole 2006:6).

Konstitutionalismen som ideal och verktyg är dock tänkt att utgöra tröghet som kan förhindra antidemokratiska eller populistiska krafter att inskränka de fri- och rättigheter som konstitutionen fastställer (Spång 2005:59f). Habermas beskriver denna tröga förändring som en cirkulär lärdomsprocess. Där perioder av förändring, såsom krigstid eller annan argumenterad kris, ger upphov till inskränkningar av konstitutionen och följs av en period av utvärdering. Under den senare perioden övervägs hur de grupper som har marginaliserats under de mer ”heta” perioderna som Habermas benämner dem, återigen kan inkluderas på nytt (Habermas 2001:775).

Det är just studiet av dessa ”heta” perioder som kommer utgöra fokuset i denna uppsats. När det görs undantag från den konstitutionella ordningen. Jag väljer att benämna dessa perioder som just *undantag*.

2.2. Undantaget

Agamben menar att de människor som lever på undantag har gemensamt att de kan betraktas som nakna människor eller *homo sacer*. Människor som är skilda från jorden och de fri- och rättigheter som alla andra anses innefattas av (Bos 2005:17, Munster 2004:143). En *homo sacer* är utsatt för ett dubbelt uteslutande (både från den mänskliga juridiken men även från heliga lagar) vilket gör honom möjlig att döda utan straff (Ek 2006:367). Den nakna människan står som kontrast till suveränen, vilka båda utgör ett undantag från rättsordningen. Suveränen i den bemärkelsen att han kan införa undantagstillståndet och utestänga någon från rättsnormen eller transformera någon till en *homo sacer*. (Agamben 2005:8). *Homo sacer* tydliggör också hur medborgarskapet idag verkar inneslutande och uteslutande vad gäller rättigheter. Dock bör här tilläggas att medborgarskapet inte är en garant för att innehavaren av detta har samma möjligheter som andra medborgare i samma land. Detta beror främst på särbehandling beroende på exempelvis kön, klass, etnicitet och religion. Det går här att tala om ”kvasimedborgaren” (Khosravi, SOU 2006:37 s 287).

Även medborgaren i en stat kan alltså ställas på undantag. Andra världskriget och koncentrationslägren gav oss exempel på hur människor kan göras nakna vad gäller rättigheter. Men även hur detta tillstånd av laglig nakenhet inte begränsas av lägrens stängsel, utan hur det sprider sig till det övriga samhället. Detta visade hur vi alla är potentiellt nakna inför suveränen (Edkins i Agamben 2007:75). Agamben menar snarare att det faktum att lägren skapas är ett bevis på att undantaget har blivit ett permanent inslag i rättsordningen (Munster 2004:144f). Platser som Guantanamo blir härmed zoner där samhällets regler inte gäller. Platser som inte behöver vara geografiskt skilda från territoriet, utan snarare likt en främmande makts ambassad, vilka är juridiskt skilda från nationalstaten och dess konstitutionella ordning. Att lägren läggs ner behöver dock inte innebära att undantaget upphör. Undantaget kan snarare anta formen av en ny rättsnorm som gäller för samhället i helhet. Härmed har lägrens syfte upphört (Minca 2006:391).

Undantagstillståndet är en ständig potentiell möjlighet för den styrande suveränen. Enligt Agamben har undantaget blivit en alltmer påtaglig realitet i de moderna samhällena. Idag är undantaget rent av infört som ett inslag i exempelvis säkerhetspolitiken i de flesta demokratiska länder. Undantagstillståndet har därmed blivit ett generellt tillstånd. Agamben tillägger samtidigt att säkerhetsparadigmet har blivit suveränens normala teknik i styrandet (Agamben 2005:9). Vidare finns det inga preciserade regler för när ett undantag skall inträffa. Med andra ord finns det inget i den västerländska rättsnormen som säger att vid terrorhot är tortyr en acceptabel metod, eller att krigshandling kan uppföljas av internering av de egna medborgarna. Här blir det tydligt att det inte bara är undantagen i sig som är avgörande utan också vem som avgör när undantaget infaller och vad detta utgörs av. Det är med andra ord suveränen som sätter agendan och som avgör när nationen är under ett speciellt hotande läge (Neal 2006:33).

I denna uppsatts blir det intressant för mig att studera hur suveränen styr dagordningen. Genom att stå över lagen kan de styrande genom politik och retorik skapa en dagordning av rädsla. Något som i denna uppsatts kommer benämnas som *moralpanik*.

2.3. Moralpanik

Begreppet *moralpanik* konkretiseras troligen först i akademisk litteratur 1972 i och med Stanley Cohens studie *folk devils and moral panic* där han definierar moralpanik som:

A condition, episode, person or group of person emerges to become defined as a threat to societal values or interests; its nature is presented in a stylized and stereotypical fashion by the massmedia; the moral barricades are manned by editors, bishops, politicians or the right-thinking people...Sometimes the subject of the panic is quite novel and at other times it is something which has been in existence long enough, but suddenly appears in the limelight. Sometimes the panic passes over and is forgotten...at other times it has more serious and long lasting repercussion and might produce such changes as those in legal and policy or even in the way society conceives itself (Cohen 1972:9 i Rothe & Muzatti 2004:328)

Cohen visar på hur moralpaniken behöver ett objekt att riktas mot. Detta kan vara ett samhällsfenomen eller en grupp på vilken de som anser sig utgöra normen kan projicera sin rädsla och fantasier på (Hunt 1997:630f, Rothe & Muzatti 2004:328). Vad moralpaniken därmed resulterar i är en förvrängd bild av detta samhällsfenomen eller denna grupp. Vidare går det att argumentera för att en del av dessa objekt eller myter inte hade existerat utan att moralpaniken skapar dem och upprätthåller dem (Hunt 1997:631f).

Det finns olika föreställningar om hur moralpaniker skapas och upprätthålls. Cohen argumenterar för att moralpaniken delvis skapas av media. Moralpanikens retorik är helt enkelt en del i hur media rapporterar om ämnen som brottslighet och sexualitet (Hunt 1997:632f). Enligt Pierre Bourdieu kan denna föreställning om massmedia vara trovärdig. Bourdieu menar att journalister har ett slags monopol på spridning av information till massorna. Detta monopol gör att media bestämmer över vem eller vad som skall nå offentligheten (Bourdieu 2000:67f). Journalisten har vidare makten över vilka åsikter som förs fram och vilka som censureras. Det sker därmed en process av konformism. Allt som når offentligheten är det som stämmer överens med den gällande diskursen. Den diskurs som journalisterna själva är anhängare till (Bourdieu 2000:68f). Här går det att dra paralleller till Foucaults diskussion om förnuft och vansinne. Det som tillhör den gällande diskursen får också

status som det förnuftiga. Allt som motsäger denna diskurs förvrängda sanningar blir därmed betraktad som vansinne (Foucault 1993:8). David Altheid menar dock att bilden av media som hegemonistisk och ensamt sättande av agendan bör nyanseras. Även om journalister genomgår en sorts ideologisk och kulturell konformism tillåter sig massmedias aktörer att påverkas av andra krafter och deras ideologiskt färgade budskap (Altheid 1984:479f).

Detta för oss in på den andra föreställning om hur moralpaniker skapas. Stuart Hall menar att media inte skapar moralpaniken på egen hand. Media snarare reproducerar och bibehåller de föreställningar som skapas av de styrande. Därmed skulle media oavsett om detta sker medvetet eller ej, enbart fungera som ett instrument för statlig kontroll (Hunt 1997:634). Denna föreställning förutsätter att det är suveränen eller den mer dominerande gruppen som har ett intresse att föra en politik som förtrycker den svagare gruppen. Yttringar av rädlans politik såsom häxjakter eller pogromer drivs av ekonomiska, religiösa eller politiska agendor. Rädslan är en vanlig taktik använd av den som strävar efter att nå eller bibehålla den politiska makten (Veno & Van den Eyden 2007:490). För den styrande makten blir hårdare tag mot brottslighet ett sett att visa på handlingskraftighet. Istället för att hantera problemets bakomliggande orsaker stiftas nya lagar som illegaliserar den svages beteende (Veno & Van den Eyden 2007:491).

En tredje föreställning är att moralpaniken skapas på gräsrotsnivå. Detta skulle innebära att det finns en underliggande kultur av moralpanik i samhället. Ett exempel på denna föreställning är Stuart A. Scheingolds *The politics of Law and Order* (1984) där Scheingold driver tesen att det existerar kulturella konstanter i det amerikanska samhället som gynnar strängare lagstiftning (Hunt 1997:637). I denna uppsats kommer dock de två första föreställningarna att dominera. Detta då jag menar att det är svårt att driva tesen att moralpaniken är kulturellt betingat till enskilda samhällen. Vidare är mitt syfte som jag tidigare nämnt inte enbart att nå slutsatser om den specifika amerikanska kontexten utan försöka nå mer generellt gällande antaganden om moralpaniken som fenomen.

3. Undantaget i den amerikanska kontexten

Här tänker jag lyfta fram exempel som stödjer det antagande jag gör kring undantaget i kap 2. Jag väljer att redogöra för hur "kriget mot terrorismen" har medfört en rad undantag från den konstitutionella samhällsordningen. Undantag som för många människor kommit att innebära rättslöshet. Vidare tänker jag återge den amerikanska historiska kontexten för att visa på hur undantaget är ett återkommande inslag.

3.1. "Kriget mot terrorismen"

Bara några dagar efter den 11 September deklarerade President Bush krig i sitt tal till nationen. Subjektet var Al-Qaida. Men presidenten tillade; "...It will not end until every terrorist group of global reach has been found, stopped and defeated" (Bush, Sep 21, 2001). Med andra ord förklarade Bush administrationen krig mot fenomenet terrorism. Presidenten fortsätter sitt tal med orden; "...Every nation in every region now has a decision to make: Either you are with us or you are with the terrorists" (Bush, Sep 21, 2001). Den amerikanska kongressen gav sedan presidenten tillåtelsen att; "...use all necessary and appropriate force against those nations, organizations or persons he determines planned, authorized, committed or aided" the 9/11 attacks (Castresana 2007:126). Internationell rätt medger dock inte att krig förs mot enskilda personer eller för den delen ett fenomen. Men moralpaniken som följde terrorangreppen den 11 September möjliggjorde en överdriven respons till brottet. Media och politiker började använda stereotypa föreställningar om vem eller vad som utgjorde terrorismen. Samtidigt som föreställningen att det fria samhället och dess värden var hotat. Ett hot som många använde för att argumentera för reformer i lagstiftningen (Welch 2003:1). Och "kriget mot terrorismen" har gett upphov till en rad "undantag" från rättsnormen. Jag tänker lyfta fram några specifika exempel på hur Bushadministrationen förbehåller sig rätten att förhålla sig mer flexibel till de konstitutionella normerna. Jag kommer specifikt studera reformerna i den nationella lagstiftningen i och med Patriot Act samt förhållandena i de interneringsläger som enligt Bushadministrationen inrymmer misstänkta terrorister.

3.1.1. Patriot Act och minoriteters rättigheter i USA

Som ett medel i ”kriget mot terrorismen” har flertalet länder reformer i sin lagstiftning. Det går att argumentera för att dessa lagändringar i sin utformning inskränker den personliga integriteten och i förlängningen det demokratiska frihetsideal som terrorismen anses hota. Det är främst de medborgerliga fri- och rättigheterna som påverkas av den nya antiterror lagstiftningen. Värdet av dessa rättigheter är att betrakta både som intrinsikala och instrumentella. Det vill säga att rättigheterna är ett verktyg för att uppnå andra rättigheter samtidigt som dessa rättigheter i sig har ett egenvärde (Rubel 2007:147f).

I den amerikanska kontexten så medförde åren som följde terrorattackerna den 11 september en rad lagändringar i den amerikanska kongressen. Flertalet av dessa var kopplade till Patriot Act. Processerna bakom dessa lagändringar karakteriseras som skyndsamma och okritiska (Farrier 2007:93f). Liknande inskränkningar av de medborgliga rättigheterna har skett tidigare under krigstid. Då det gäller Bush administrationens krig mot terrorismen, finns det ingen tydlig tidsbegränsning för när Patriot Act slutar gälla (Pike 2006:40). Enligt vicepresident Dick Cheney och det amerikanska justitiedepartementet är lagreformerna genomförda med hänsyn till medborgerliga rättigheter (Cheney Nov 17, 2006:55). Dessa rättigheter är tydligt stadgade i den amerikanska konstitutionens rättighetskatalog¹. Den bedömning som Cheney gör delas dock inte av alla. Framförallt har kritiken mot Patriot Act handlat om hur den slår mot etniska minoriteter i USA samt immigranter. Det finns empiriskt underlag för att lagändringarna har gett upphov till kränkningar mot framförallt muslimer. Den ”moralpanik” som följde terrorattackerna har förstärkt de nedvärderande stereotyper som finns om araber och muslimer i USA. Liksom efter

¹ The Bill of Rights

Amendment I: “congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievances”.

Amendment IV: “The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no warrants shall issue, but on probable cause, supported by oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons of things to be seized”.

tidigare terrorattacker i USA², blev efterspelet en allmän fientlighet mot dessa grupper (Welch 2003:2ff). Patriot Act möjliggör etnisk profilering och kontroll av immigranter. Vidare tillåts myndigheterna att gripa tusentals utan att någon för den delen har blivit åtalad för terroristrelaterade brott (Welch 2003:5f, Roberts 2004:723). Justitiedepartementet menar likväl att massgripande har varit effektivt då de har resulterat i att man lyckats hitta personer misstänkta för andra brott. Welch menar att detta visar hur den moralpanik som terrorattackerna har genererat har gjort det möjligt för amerikanska myndigheter att gripa vem som helst för att hitta brottslingar i allmänhet (Welch 2003:6f). Den etniska profileringen har även get upphov till trakasserier på arbetsplatser och i skolor mot amerikanska medborgare som ser ut som araber, eller som är utövande muslimer (Welch 2003:8f).

Några av de konkreta aspekterna som oroar människorättsaktivister när det gäller Patriot Act är vad som kallas "sneak and peek" och "gag rule". "Sneak and peek" syftar till att det har blivit möjligt för myndigheterna att utföra husrannsakingar utan att informera subjektet om detta. Vidare syftar "gag rule" till att ingen får avslöja när, var, och hur dessa husrannsakingar har skett³. Även om det, liksom tidigare, krävs domstolsbeslut för husrannsakingar har grunderna för dessa blivit mindre strikta eller mer diffusa genom Patriot Act (Rubel 2007:123-128, Pike 2006:40). Här kan vi tydligt se att de rättighetsprinciper som är givna av den amerikanska konstitutionen åsidosätts. Vidare kan dessa inskränkningar av de medborgerliga fri- och rättigheterna leda till en misstro mot staten, och huruvida dess representanter värderar dessa fri- och rättigheter (Rubel 2007:151ff).

Patriot Act är ett avsteg från konstitutionalismen men även från de rättighetsprinciper som USA har baserat sin demokrati på de senaste två århundradena. Habermas menar att det har skett liknande frånsteg i den amerikanska historien och nämner då särskilt "new deal" under Roosevelts administration (Habermas 2001:774f), Habermas menar vidare att det finns en viss motsträvighet bland republikaner när det gäller inskränkningar av folkviljan till förmån för konstitutionalismen (Habermas 2001:769). Den sittande administrationens strävan att

² Bombningen av World Trade Centre 1993 och av the Murrah federal building i Oklahoma City 1995 (Welch 2003:3).

³ Patriot Act: sec 215 (d) "No person shall disclose to any other person (other than those persons necessary to produce the tangible things under this section) that the federal Bureau of Investigation has sought and obtained tangible things under this section"

tillgodose folkviljan, tar genom bland annat Patriot Act uttryck i ett majoritetens förtryck av minoriteter. Grundläggande rättighetsprinciper åsidosätts för att kunna kontrollera vissa. Därmed skapas en stat med lagar och normer som inte bara i praktiken, utan även i princip, behandlar individer olika. David Cole menar att genom att tillåta de reformer som skett i lagstiftningen, samt den tolkning av konstitutionen som Bushadministrationen och andra förbehåller sig att göra i ”kriget mot terrorismen” riskerar att leda till att det inte längre finns en konstitution värd att försvara (Cole 2006:6).

3.1.2. Lägrets “spöken”

Tortyr har varit en otillåten metod i både nationell- och internationell rätt de senaste 60 åren. Men sedan ”kriget mot terrorismen” inleddes har denna tydliga markering utmanats av Bushadministrationen. Argumentet att det krävs speciella metoder för att bekämpa terrorister har yttrats av bland annat politiker och underrättelsetjänstpersonal (Castresana 2007:119). Den före detta CIA chefen George Tenet uttalade sig i en intervju med CBS 60 minutes, om behovet av “enhanced interrogation techniques in the war on terror”. Han argumenterade för att metoder som kan beskrivas som tortyr⁴ har använts och var nödvändiga (Tenet, CBS April 29, 2007).

FNs Committee Against Torture (CAT) pekar på en del punkter där man menar att Bushadministrationen gör oacceptabla avsteg från rättsnormen. Argumentationen att det råder ett tillstånd av *lex specialis* i ”kriget mot terrorismen”, är enligt CAT inte förenligt med de traktat som USA har förbundit sig till (CAT 1-19 May, 2006:3). Vidare ifrågasätter CAT att Al-Qaida anhängare eller Tallibanner inte skulle vara subjekt under Genevekonventionerna⁵. En uppfattning som även stöds av den Amerikanska riksåklagaren⁶ (Brower - Rodley & Gross 2005:403 f, PHR 2005:77).

⁴ “Techniques of psychological torture used have included sensory deprivation, isolation, sleep deprivation, forced nudity, the use of military working dogs to instil fear, cultural and sexual humiliation, mock executions, and the threat of violence or death toward detainees or their loved ones. There is strong evidence that psychological torture remains in use today” (PHR. May 2005:20ff).

⁵ Enligt tillägsprotokollet art 75 fastställs att; ”persons who are in the power of a party to the conflict and who do not benefit from more favourable treatment under the Geneva Convention should be treated humanly in all circumstances”. Detta skall betraktas som rättsligt bindande eller som internationell sedvanerätt.

CAT påpekar vidare att Bushadministrationen gör undantag från traktatsbestämmelserna i frågan om jurisdiktion. Argumentet att det amerikanska ansvaret att följa bestämmelserna slutar vid det egna landets gränser, är inte i enlighet med CATs bedömning. Bushadministrationen hävdar att läger som Abu Ghraib och Guantanamo, vilka är förlagda i andra länder, inte berörs av exempelvis tortyrkonventionens bestämmelser. CAT hävdar dock att alla som befinner sig under Amerikansk auktoritet skall åtnjuta traktatens skydd. Samt att institutioner som Abu Ghraib och Guantanamo inte skall betraktas som frizoner för tortyr (CAT 1-19 May, 2006:4).

Den dokumentation som avslöjade hur fångarna i Abu Ghraib fängelset blev behandlade beskrevs av Bushadministrationen som isolerade händelser utförda av individer. President Bush beskrev händelserna i ett tal som; "disgraceful conduct by a few American troops that dishonoured our country and disregarded our values" (Human Rights Watch 2004:1) Men enligt Human Rights Watch (HRW) skall händelserna i Abu Ghraib snarare betraktas som representativt för de Amerikanska förhørs- och fångförvaringsmetoder som används i "kriget mot terrorismen" (Human Rights Watch 2004:25). För att styrka sin teori påpekar HRW att de värsta övergreppen i Abu Ghraib fängelset tog plats efter det att förhörsofficerare från Guantanamo anlände. Detta indikerar att de metoder som låg till grund för skandalerna även förekommer i Guantanamolägret och på andra håll (Human Rights Watch 2004:5). Vittnesmål från personal inom militärpolisen tyder på, att de som jobbar i lägre nivå är instruerade att ignorera konventioner och lagar. Resultatet är att fångarna betraktas som mindre värda och behandlas därefter (Human Rights Watch 2004:2).

Synen på fienden som mindre värd eller undantagen från rättsnormen är ett återkommande fenomen i "kriget mot terrorismen". Bushadministrationens retorik skapar en motståndare som är i sig illegal. De underkänns som soldater och benämns istället som "enemy combatants". En motståndare som inte har rätt att döda men som får dödas. En motståndare som varken är civil eller soldat. Dessa "enemy combatants" kan därmed enligt bushadministrationen inte betraktas som krigsfångar. Med denna retorik och förvrängning av verkligheten skapar man ett rättsvakuum (Castresana 2007:126f). Människor som har deltagit i strid eller endast befunnit sig på fel plats vid

⁶ Operational Law Handbook (2003).

fel tillfälle hamnar utanför lagen då Bushadministrationen konstruerar ett undantag. Genom att förlägga lägret utanför det egna landets geografiska gränser samt överlämna dessa människor till andra länder går det att argumentera för att Bushadministrationen har förpassat dem till ett liv som "homo sacer" på obestämd framtid. Eller till "spöken" som Strassfeld benämner dem (Strassfeld 2006:288f). Agamben menar att dessa interner i bland annat Guantanamolägret är ett exempel på "det nakna livets maximala obestämdhet" (Agamben 2005:18). Detta då de tillskillnad mot judarna i nazisternas koncentrationsläger inte längre ens har ett etniskt epitet att definieras med. De har med andra ord helt upphört att existera.

Är då dessa undantag som "kriget mot terrorismen" har inneburit, endast undantag från normen? För att försöka svara på denna fråga kommer jag nedan återge några historiska exempel på hur undantaget är ett återkommande fenomen och därmed snarare en norm i sig.

3.2. Det återkommande undantaget

Stater som är utsatta för exempelvis terroristhot, tenderar att införa undantag i lagstiftningen för att kunna agera mer kraftfullt (Ignatieff 2004:25ff). Ignatieff menar att dessa inskränkningar i en amerikansk kontext inte skall ses som ett hot mot de medborgerliga rättigheterna som norm. Även om han menar att det är en liten skara som inser det intrinsikala värdet av dessa fri- och rättigheter har de med hjälp av människorättsaktivister bevarats och stärkts under historiens gång (Ignatieffs 2004:52f). Är denna beskrivning av den Amerikanska kontexten trovärdig? Skall vi se kriget mot terrorismen och dess undantag från rättsnormen som just bara ännu ett undantag eller kan detta snarare anses utgöra ett karaktärsdrag i den konstitutionella samhällsordningen?

För att något skall betraktas som ett undantag från regeln måste det finnas en rådande norm som skiljer sig från undantaget. När det gäller de metoder som Bush administrationen använder i "kriget mot terrorismen", av vilka en del kan likställas med tortyr (PHR, May 2005:20ff) ställer jag mig frågan om detta är att betrakta som ett undantag.

De bilder vi har sett från Abu Ghraib är inget ovanligt i krigstider. Sättet att arrangera bilder där soldater föreställer jägare med sina fällda offer återfinns i

historien. Att det är kvinnliga lägervakter som förgriper sig sexuellt på de muslimska fångarna i Abu Ghraib, kan även betraktas som en del i ett uttänkt strategiskt förtryck (Tetreault 2006:34ff). Den inhumana behandling mot fångarna i Abu Ghraib och Guantanamo, är alltså inte att betrakta som undantag. Det är inte heller att betraktas som en ny metod i amerikansk krigsföring. Dessa metoder har använts och utvecklats av amerikansk personal sedan indiankrigen. Retoriken om vilden har överförs till vår tid. Uppfattningen om CIA agenten som dagens frontsoldat som kan handskas med vildarna är ett allmängods i den amerikanska kulturen (Strassfeld 2006:283f). Det finns flertalet historiska exempel på hur CIA har använt eller utbildat andra i hur man använder tortyr (Blum 2003:38, 72).

Inte heller förekomsten av läger är något nytt då den amerikanska historien ger oss flertalet exempel där människor har blivit fängslade för sina politiska värderingar, sin etnicitet eller sin nationella bakgrund. Indianerna är ett tydligt undantag eller ett exempel på hur en grupp människor omformas till "homo sacer". Det var inte bara tillåtet att döda indianer det var även under indiankrigen en skyldighet. Den rent rasistiska föreställningen att vita var överlägsna indianer och svarta, får ett genomslag i den amerikanska politiken (Fredrikson 2003:66). Indianer lever i reservat än idag, och det undantag svarta kom att utgöra i USA, och kanske framförallt i de södra delstaterna, preciseras bland annat av Jim Crow lagarna. Dessa lagar klassar USA som en öppet rasistisk regim där svarta som grupp inte har samma rättigheter som vita (Fredrikson 2003:78,93). Än idag går det att ifrågasätta om de svarta i USA inte lever i en form av undantag. Även om det inte gick att stänga ute de svarta från medborgarskapet då de efter abolitionen hade klassats som mänskliga, har de svartas krav på samma rättigheter som den vita majoriteten ofta möts med våldsamma rasistiska repressalier (Fredrikson 2003:88f).

De koncentrationsläger, som efter attacken mot Pearl Harbor inrymde framförallt Japaner, men även tyskar och andra Européer, är ännu ett exempel på undantag i den Amerikanska kontexten. Detta var inte koncentrationsläger att jämföra med nazisternas i Östeuropa utan snarare en bokstavlig koncentration av en grupp av befolkningen. När USA gick in i det andra världskriget efter attacken mot Pearl

Harbour började FBI anhålla alla ”misstänkta” Japaner⁷. Allt från tidningsreportrar till judoinstruktörer inkluderades utan att någon blev åtalad för brott. Tusentals sattes i läger varav en del satt kvar där flera år efter kriget var slut (Weber 1980:1). Andra världskriget ger oss åtskilliga exempel på undantag från rättsnormen. Den amerikanska krigsföringen i stilla havet kulminerade i användandet av atombomben. Ett vapen som helt urskiljningslöst dödar alla. Angreppen på Hiroshima och Nagasaki var möjliga i det totala krigets kontext. Detta då argumentet var att fienden utgjordes av hela samhället och japanska civila omdefinierades som fiender (Shaw 2003:25).

Ett annat undantag i den amerikanska kontexten var det kalla kriget vilket innebar en häxjakt på kommunister och andra oliktänkande. Här var det främst McCartyism, som baserades kring senator Joseph McCarty även omnämnd som ”the red scare”, som fick karakterisera denna förföljelse. Joseph McCarty håller i februari 1950 ett tal, där han utpekar personer inom statsförvaltningen som kommunister, eller på annat sätt avvikande. Talet fick stort genomslag. De utpekade förlorade sina jobb och blev stämplade som förrädare utan att McCarty någonsin kunde bevisa deras skuld (CNN – Cold War Experience).

Med andra ord kan de enskilda undantagen snarare betraktas som en återkommande norm av undantag i den amerikanska kontexten. Agamben ser även det faktum att lägret skapas som ett bevis på att undantaget har blivit ett permanent inslag i rättsordningen (Munster 2004:144f). Munster fortsätter dock i sin artikel med att redogöra för att suveränen USA, har förändrat sin säkerhetspolitik till ”osäkerhetspolitik”. Efter 11/9 nöjer man sig inte med rätten att reagera, utan gör även anspråk på rätten att agera preventivt mot potentiella hot (Munster 2004:147f). Jag hävdar dock att detta inte är någon nyhet. De exempel som jag har lyft fram ur den Amerikanska säkerhets-, eller för den delen osäkerhethistorian, menar jag ger belägg för att suveränens handlande är konstant i den mån att undantaget är en genomgående åtgärd såväl för reaktion som för prevention. Vidare finns det inga preciserade regler för när ett undantag skall inträffa. Med andra ord finns det inget i den västerländska rättsnormen som säger att vid terrorhot är tortyr en acceptabel metod, eller att

⁷ Överste Karl Bendetsen, som var ansvarig för programet fastställde att: "I am determined that if they have one drop of Japanese blood in them, they must go to camp" (Weber 1980:3).

krigshandling kan uppföljas av internering av de egna medborgarna. Här blir det tydligt att det inte bara är undantagen i sig som är avgörande utan också vem som avgör när undantaget infaller, och vad detta utgörs av. Det är med andra ord suveränen som sätter agendan och som avgör när nationen är under ett speciellt hotande läge (Neal 2006:33). Härmed blir undantaget ett permanent inslag i det demokratiska samhället.

3.3. Slutsatser

Jag har i detta kapitel visat hur de undantag från rättsnormen som gjorts i ”kriget mot terrorismen” inte kan betraktas som undantag i den amerikanska kontexten. Historien ger oss åtskilliga exempel på hur undantaget är ett återkommande tillstånd. Agambens teorier får med andra ord stöd i det empiriska studiet av den amerikanska kontexten. Oavsett medborgarskap eller andra individuella attribut går ingen säker från undantaget. Alla amerikanska rättssubjekt är potentiella undantag samtidigt som suveränen har möjligheten att införa undantagstillståndet då denna anser staten vara hotad. Den amerikanska kontexten visar tydligt att det saknas regler för när undantaget skall införas. Studien visar även hur säkerhetsparadigmet har blivit något av ett normaltillstånd i den amerikanska kontexten.

Den konstitutionella ordningen är alltså ingen garanti för att de mänskliga rättigheterna eller för den delen de medborgerliga rättigheterna skyddas. Hur kommer detta sig? Vad är det som får oss att acceptera att dessa värden sätts ur spel, om så enbart för en minoritet? Jag har valt att studera fenomenet moralpanik och dess inverkan i processen att sätta den konstitutionella ordningen ur spel.

4. Moralpanikens kausalitet

Jag tänker i detta kapitel hur moralpaniken används som ett verktyg av politiker som vill nå eller bibehålla makten. Men jag vill även visa hur det finns andra intressegrupper som försöker få inflytande och gehör för sina frågor med samma verktyg. Massmedia är den viktigaste kanalen för att sprida rädlans retorik, vilket blir intressant för min studie. Huruvida media endast är ett språkrör för de styrandes propaganda, eller om massmedias aktörer driver sina egna agendor kanske inte kan fastställas. Dock tänker jag visa på hur media under historien varit en starkt bidragande kraft i skapandet av moralpaniken.

Jag har tidigare nämnt att mitt syfte är att visa på hur moralpaniken är en faktor som möjliggör de undantag som görs från rättsnormen. Detta kommer främst utgöras av exempel från den amerikanska kontexten. Jag kommer dock ge exempel på mer generella teoribildningar samt empiri, vilket gör det möjligt att göra mer generaliserande antaganden om moralpanikens kausalitet.

4.1. Rädslans politik

Politiker har stort inflytande på den allmänna opinionen. Statsmakten är samtidigt massmedias största informationskälla. Studier visar även på att det är just politiker och andra statstjänstemän som främst argumenterar för behovet av extraordinära insatser. Motivet är ofta att bekämpa roten till rädslan (Altheid 2006a:417). Men var kommer denna rädsla ifrån? Vad är det som får allmänheten att vara rädda för exempelvis terrorism? Jag kommer här att studera hur politiker och andra maktinnehavare använder rädlans politik. En metod som har omvandlat terrorism som en taktik till att idag framställas som ett tillstånd som är rådande i världen (Altheid 2006a:416). Moralpaniken utgör den psykologiska process som ligger till grund för rädlans politik och andra former av förtryck (Veno & Van den Eyden 2007:491).

Det finns få bevis för att USA idag är utsatt för ett yttre eller inre hot från terrorism (Lustik 2006:28). Bushadministrationen hävdar dock fortfarande att

nationen är hotad. Justitiedepartementet menar att anledningen till att man inte hittar några terrorister i USA är att dessa ingår i sovande "celler". Detta argument har fått genomslag i det amerikanska rättsväsendet. Enligt Justitiedepartementet är det faktum att det saknas bevis mot de som fängslas misstänkta för terrorism inte ett bevis på att de inte är terrorister och därmed kan frisläppas, utan snarare att deras oskyldiga framtoning talar för att de kan vara terrorister (Cole 2002:3).

Hotet från terrorismen har kommit att användas som ett verktyg av politiker i valkampanjer världen över. Detta var tydligt i den amerikanska presidentkampanjen 2004 men även i Ryssland (2003/2004) och Storbritannien (2005) (Oates 2006:425). I Ryssland utgjorde terroristhotet ett av huvudämnena i parlamentsvalet 2003. Behovet av att hindra händelser som de i Beslan och Moskva-teatern året innan valet var frekventa argument i valkampanjerna. Dessa argument kopplades samtidigt till situationen i Tjetjenien och de terrorister armen bekämpade där (Oates 2006:429). Parlamentsvalet i Storbritannien 2005 var också till viss del präglad av kriget i Irak och terrorismen. Men den allmänna opinionen var tydligt emot kriget och Blairs hantering av frågan. Hotet från terrorismen ansågs därmed inte vara ett vinnande koncept i valet. Väljarundersökningar visar att väljarna i Storbritannien är vana vid att terrorism är en del av valkampanjer. Detta beror främst på situationen på Irland som pågått under årtionden. Få av väljarna var mottagliga för argumentet att det krävs hårdare tag och avsteg från den konstitutionella ordningen för att möta terroristhotet (Oates 2006:434).

I den amerikanska presidentvalskampanjen var hotet från terrorismen (efter Irakkriget) det näst vanligaste ämnet i debatter och i nyhetsrapporteringen. Båda huvudkandidaterna försökte göra frågan till sin. Bush talade mer om terrorism än Kerry men ingen av dem kom med några konkreta förslag på hur terrorismen skulle hanteras. Kandidaternas utspel handlade oftast om att misskreditera den andre för att han hade en för vek inställning mot terrorismen. I väljarundersökningar var den dominerade känslan under kampanjen rädsla. Det var detta som för många var avgörande när man valde kandidat. Majoriteten såg Bush som den kandidat som var starkast och mest emotionellt övertygande i terroristfrågan (Oates 2006:431f).

Presidentvalet 2004 var ett tydligt exempel på hur rädslans politik används av de som vill nå makten. Risken för nya terrorangrepp i USA har genererat en rädsla i hela samhället. Samtidig som de styrande manar till lugn så skickar man andra signaler till

allmänheten. Statliga myndigheter driver kampanjer som informerar folket om vilka åtgärder man bör vidta för att skydda sig mot terrorismen. En terrorism som framställs som handlingskraftig och hänsynslös men kanske framförallt ständigt närvarande. För att försvara sig mot detta hot har Bushadministrationen insisterat om behovet av inskränkningar av den privata sfären och de medborgerliga rättigheterna (Lustik 2006:8). Framställningen av terrorismen kan liknas med historiska argumentationer om brott och ungdomlig revolution. Politiker framställer världen som otrygg och hur det öppna rättssamhället är hotat. Terrorismen och andra hot menar företrädarna för rädlans politik är indikatorer på att lagar är ett otillräckligt skydd mot de som hotar nationen (Altheid 2006a:416).

President Bush är en tydlig företrädare av rädlans politik. Det går att återfinna flera exempel på detta i de allmänna tal som presidenten framfört sedan den 11 september. Retoriken kan kännas igen från andra världskriget eller kalla kriget. Detta då terrorismen framställs som "the great evil" eller "the mortal danger to all humanity" (Lustik 2006:11). Även John Negroponte, chefen för national intelligence är ett exempel på rädlans politik har första prioritet. I ett tal till allmänheten så sent som 2006 gjorde han det klart att "kriget mot terrorismen" stod högst på agendan för honom och alla andra underrättelseorgan. Då han menade att detta var det största hotet mot det amerikanska samhället (Lustik 2006:12f).

Förenklade och skrämmande framställningar av hot mot nationen är inget nytt. I den amerikanska kontexten finns det flertalet exempel på detta sedan andra världskriget. Det går att argumentera att det är en vanlig reaktion i amerikansk utrikespolitik att övervärdera yttre hot för att sedan överreagera mot dem (Mueller 2005:208). Efter det kalla kriget försvann den självklara demonen i amerikansk politik. När Bill Clinton tillsätter James Woolsey som ny chef för CIA blir det tydligt att rädlans retorik fortsatt förblir ett gällande verktyg i amerikansk politik. Detta då det första uttalandet Woolsey gör är: "we have slain a large dragon but we live now in a jungle filled with a bewildering variety of poisonous snakes" (Mueller 2005:215).

Även om presidentens ställning har försvagats under senare tid visar opinionsundersökningar⁸ att rädlans politik har fått effekter på den allmänna uppfattningen om terrorism. Hela 88 procent svarade att man trodde att terroristerna hade tillgång till massförstörelsevapen. Och 82 procent såg det som "troligt" eller

⁸ Public Agenda surveys October 2005, Newsweek Augusti 2005

”mycket troligt” att ”islamistiska extremister kommer utföra större attacker mot amerikanska städer, byggnader eller nationella landmärken inom en nära framtid”. Samtidigt ansåg majoriteten av de tillfrågade att hotet från terrorismen borde vara av högsta prioritet för myndigheterna (Lustik 2006:16ff). Liknande undersökningar visar även att flertalet amerikaner accepterar att undantag görs från den konstitutionella ordningen i ”kriget mot terrorismen”. Enligt dessa undersökningar ser majoriteten av amerikanerna inskränkningarna av deras rättigheter genom exempelvis åtgärder som en ökad kameraövervakning och polisiär handlingsfrihet som nödvändiga för att bekämpa terrorhotet (Lustik 2006:20f). Dessa opinionssiffror kan ses som ett lyckat resultat för dem som företräder rädslans politik. Politikens förmåga att bibehålla moralpaniken och samtidigt framstå som den främsta förkämpan mot moralpanikens mytbilder. Det blir därmed viktigt för politikern att väljarna blir riktigt upprörda och rädda för exempelvis terrorismen för att sedan argumentera för att vidta de nödvändiga åtgärderna för att bekämpa den (Rothe & Muzatti 2004:330). Redan den 13 september gavs presidenten av senaten ett närmast obegränsat mandat att använda militära medel mot terrorismen. Detta öppnade dörren för Bushadministrationen att använda moralpaniken som ett verktyg i genomförandet av sin doktrin. Alla som ifrågasatte behovet av att inskränka de konstitutionella reglerna omdefinierades som opatriotiska och handlingsförlamade (Rothe & Muzatti 2004:339f).

Myndigheterna som är delaktiga i ”kriget mot terrorismen” har fått väl tilltagna resurser och tillåts agera på ett sett som inskränker på den konstitutionella ordningen. Trots detta har Bushadministrationen haft svårt att presentera några konkreta framgångar i bekämpandet av terrorhotet. Ett hot man har framställt som ständigt närvarande. Det finns med andra ord få bevis för att det finns några sovande Al-Qaida celler i USA. Och det har inte skett några nya terrorattacker i USA sedan 2001. Trots detta fortsätter de styrande med rädslans politik. Ian Lustik lyfter fram en aspekt som är intressant. Ett tydligt framsteg av Bushadministrationens arbete mot det inre terroristhotet har inte lyfts fram alls av de som är anhängare till ”kriget mot terrorismen”. Exemplet är det kristna högerextrema paret William Krar och Judith Bruey som greps av FBI i april 2003. I en husrannsakan mot paret fann man mängder av sprängämnen och vapen. Paret åtalades och dömdes till långa fängelsestraff (Lustik 2006:46f). Lustik menar att orsaken till att inte någon i Bushadministrationen har lyft fram detta som ett framsteg i ”kriget mot terrorismen” beror på att paret inte stämde in i den stereotypa bild av terroristen som en fundamentalistisk muslim, vilken hade

gjorts gällande av politiker och massmedia (Lustik 2006:47). Frågan berör samtidigt det Stanley Cohen beskriver som moralpanikens sista stadium, social förändring. Ett tydligt exempel på detta är hur moralpaniken har resulterat i en markant ökning av hatbrott⁹ i USA efter den 11 september. Samtidigt som de lagändringar som skett i ”kriget mot terrorismen” har blivit permanenta inslag, vilket kommer innebära att bland annat immigranter även i fortsättningen kommer riskera att bli behandlade som rättslösa (Rothe & Muzatti 2004:343ff). Michael Welch menar att moralpaniken har skapat farliga stereotypa föreställningar om immigranter. Dessa föreställningar handlar ofta om hur immigranter utgör ett hot mot i detta fall den amerikanska säkerheten (Welch 2003:2).

Det blir tydligt att rädslans politik är en vanlig metod i den amerikanska kontexten. Politiker förser allmänheten med föreställningar som bidrar till att samhällsfenomenet moralpanik får genomslag. En moralpanik som grundar sig på en känsla av otrygghet. De som lever i denna otrygghet eller rädsla för exempelvis terrorismen kommer mot bättre vetande acceptera eller till och med kräva att de styrande vidtar åtgärder mot det föreställda hotet. Här kommer vi återigen in på massmedias roll i skapandet och bibehållandet av moralpaniken. För att nå offentligheten behöver de styrande media som ett verktyg. Media i sin tur har egna intressen att följa de preferenser som den allmänna opinionen för tillfället har.

4.2. Moralpaniken och massmedia

Tiden efter den 11 september har gett exempel på något som Ian Lustik benämner som ”terror porn” (Lustik 2006:29). Media bidrog till att göra hotet från terrorismen ständigt närvarande i vardagen. Lustik menar att detta är ett led i en nyhetsrapportering som grundar sig på människors rädsla. Larmrapporterna kan handla om exempelvis att maten du äter är farlig, du får cancer om du solar, fågelinfluensan är på väg eller du får cancer av mobiltelefonen. Den röda tråden är att du är i fara och måste vidta åtgärder för att skydda dig (Lustik 2006:30f). Media föregick exempelvis Bush i att förklara krig mot terrorismen. Redan samma dag som

⁹ Anti- Muslimska incidenter ökar år 2001 med 1600 procent jämfört med år 2000 (Rothe & Muzatti 2004:343).

bilderna på de brinnande tornen kablades ut i etern följde budskapet att landet var i krig¹⁰. Nyhetsankaret Tom Brokaw yttrade meningen ”This is a warzone, we are at war” i de tidiga sändningarna efter attacken. Detta lämnar lite utrymme för de folkvalda att argumentera för en mer nyanserad reaktion på händelserna (Rothe & Muzatti 2004:335). Att media appellerar till publikens rädsla är inget nytt. I den amerikanska kontexten har media under lång tid använt denna metod. Vad som utgör hotet mot nationen har ändrats över tid. Idag domineras rapporteringen av terrorhotet (Lustik 2006:30). Jag ifrågasätter inte att det finns ett mått av sanningshalt bakom dessa larmrapporter. Den 11 september skedde ett terrorangrepp och det finns de som har drabbats av fågelinfluensan. Det som blir centralt här är snarare hur rapportering utformas och vilka proportioner detta tar i relation till det verkliga hotet.

Den politik som Bushadministrationen för i ”kriget mot terrorismen” har som nämnts inneburit avsteg från rättsordningen. Men även humanitära katastrofer som tortyr samt kriget i Afghanistan och Irak. Trots detta har det amerikanska folket gett fortsatt förtroende för denna rädlans politik (Altheid 2006b:982). David Altheid menar att rädlans politik har tillåtits att råda i USA eftersom journalismen har misslyckats med sitt uppdrag. Den amerikanska massmedian har bidragit till att sprida den logik som rädlans politik representerar (Altheid 2006b:982). Och det är inte bara nyhetsrapporteringen som är präglad av denna logik. Rädslan för det yttre och inre hotet av terrorister har blivit en del av den amerikanska populärkulturen. Hollywood, bokförlagen och den övriga underhållningsindustrin använder sig av stereotypa föreställningar och ser möjligheten att utnyttja publikens oro för och fascination av terrorn (Lustik 2006:24).

Altheid fortsätter med att dra paralleller till hur kriminella framställs i amerikansk media. Fienden i Bushadministrationens ”krig mot terrorismen” har framställts som kriminella eller terrorister. Altheid menar att detta kan bero på att den allmänna inställningen till kriminella i USA är starkt negativ (Altheid 2006b:984). Fångvården i USA har i det närmsta helt upphört med rehabiliteringsprogram. Vidare visar forskningsrapporter att de som sitter i fängelse ofta utsätts för en brutal behandling. Dessa rapporter presenteras dock sällan i media (Altheid 2006b:984). Nyhetsrapporteringen under ”kriget mot terrorismen” bör enligt Altheid snarare

¹⁰ ”War at Home” (The Dallas Morning News 9/11/2001), ”Its War” (Daily News 9/11/2001), ”Acts of War” (The Day 9/11/2001) (Rothe & Muzatti 2004:339).

betraktas som präglad av propaganda. De som blir offer för tortyr eller skiljningslösa bombattacker framställs i media som omänskliga varelser som är värda sitt öde (Altheid 2006b:985). Nyhetspropaganda i krigstid är ingen nyhet. Modern krigsföring kompletteras i stor utsträckning med propagandaverktyget. Den information som når allmänheten om krig är nästan uteslutande färgat av parternas intressen. Föreställningar om ”för eller mot” eller ”gott och ont” är ofta den ända ståndpunkt som tillåts i media. Nyanserade argument om alternativa lösningar förtrycks effektivt. Den som ifrågasätter att motiven bakom krigsföringen är fred, frihet och demokrati beskylls för att tillhöra fienden och stå för deras inhumana värderingar (Nohrstedt 2000:2).

Tiden efter den 11 september ger oss tydliga exempel på nyhetspropaganda. Efter attackerna var media snabba att anamma föreställningen att de som utförde dådet var terrorister som hatade den amerikanska livsstilen och dess frihetsvärderingar (Rothe & Muzatti 2004:334). Media har här två intressen. Först egenintresset som entreprenör men även intresset att vara staten tillags då denna förser media med information. Ett exempel på det senare är att 75 procent av informationen om terrorister och det hot de utgör har haft sitt ursprung i den amerikanska statsapparaten. Därmed blir media ett språkrör för Bushadministrationens propaganda och en aktör som sprider moralpanikens föreställningar. Media accepterar denna roll för att uppnå egenintresset. Detta då media inte bara vill utgöra en informationskälla utan även utgöra ett underhållande alternativ för publiken (Rothe & Muzatti 2004:335). Den amerikanska massmedian går med i Bushadministrationens ”krig mot terrorismen” genom propagandaspridning. Och när bilden av det ”rättvisa kriget” utmanades av civila dödsoffer och annan missär till följd av amerikanska aktioner var media villiga att beskriva detta som nödvändigt i kampen mot ondskan (Rothe & Muzatti 2004:335). Aktörer inom amerikansk massmedia såg detta som en nödvändig strategi då man inte vill stöta sig med Bushadministrationen och därmed utsättas för restriktioner. Moralpaniken som hade skapats gjorde det möjligt för att statsmakten att införa restriktioner på media och andra medborgerliga rättigheter. Samtidigt passade strategin att mata publiken med tillräcklig propaganda för att skapa en moralpanik, det egenintresse media har. De mytbilder av terrorismen som ingår i moralpaniken är det publiken efterfrågade (Rothe & Muzatti 2004:336). En annan aspekt som gör propaganda och ”terrorreportage” attraktiva för nyhetsproducenterna är att de är förhållandevis billiga att göra. Det är även ett sätt att med enkla medel fylla

programtiden (Lustik 2006:91). Den mediala propagandan är även delaktig i att skapa en bild av en enad amerikansk nation och ett patriotiskt folk. Genom att visa flaggviftande folkmassor och patriotiska uttalanden av mannen på gatan skapades en föreställning om konsensus kring Bushadministrationens politik. Detta samtidigt som rädslan för terroristen sprids genom otalet inslag om hur man som enskild bör vidta åtgärder för att skydda sig. Men även genom att spekulera om bakomliggande terrormotiv i alla tänkbara yttringar av vardagsbrottslighet (Rothe & Muzatti 2004:337f).

Det går enligt Ian Lustik även att argumentera för att media är nödvändigt för att upprätthålla moralpaniken och ”kriget mot terrorismen”. Det krävs en målmedveten nyhetsrapportering som ständigt får oss att fråga oss själva om vi är säkra eller om nationen är tillräckligt förberedd på nya terrorangrepp (Lustik 2006:90).

4.3. Slutsatser

Det är många intressegrupper som ser moralpaniken som något användbart. Jag har visat på hur politiker använder rädslans politik för att uppnå sina syften. Det amerikanska presidentvalet 2004 visade tydligt hur rädslan var den känsla som väljarna kom att förknippa med politik. Den kandidat som var mest övertygande i sin argumentering mot roten till rädslan fick väljarnas förtroende. I detta fall var det President Bush som ansågs vara den starkaste kandidaten. Bush som är en tydlig förespråkare av rädslans politik. Genom att sprida den logik som rädslans politik företräder har den amerikanska kontexten försatts i en moralpanik gällande hotet från terrorismen. En moralpanik som möjliggör undantag från den konstitutionella ordningen. Motståndaren i ”kriget mot terrorismen” framställs som omänsklig och kan därför behandlas omänskligt. Detta är ett exempel på moralpanikens (o)logiska dagordning. Statsmakten, massmedia och andra intressegrupper ingår i ömsesidiga relationer i processen att sprida denna logik. Grupper, vilka har olika egenintressen men som alla gynnas av den moralpanik man skapar.

5. Resultat

Syftet med denna uppsats var tvådelat. Å ena sidan ville jag argumentera för att undantaget är ett permanent inslag i samhällen som gör anspråk på att vila på en konstitutionell ordning. Jag ville även försöka att förklara hur undantaget införs och upprätthålls. Jag menar att jag i kapitel 3 visade hur de undantag från rättsnormen som gjorts i ”kriget mot terrorismen” inte kan betraktas som undantag. Den empiriska studien av den amerikanska kontexten ger oss åtskilliga exempel på hur undantaget är ett återkommande tillstånd. Agambens teori kan därmed sägas vara valid i det specifika fallet. Jag hävdar dock att en liknande undersökning på fler fall skulle ge liknande resultat. Den konstitutionella ordningen är med andra ord ingen garanti för att de mänskliga rättigheterna eller för den delen de medborgerliga rättigheterna skyddas. Undantaget innebär att det skapas ett förhållande där vissa inträder i rollen av *homo sacer*, eller nakna människor. Nakna i hänseende att de är rättslösa, att betrakta som skilda från de normer som rättssamhället fastställer.

Uppsatsens andra syfte att visa på moralpanikens kausalitet i införandet av undantaget har enligt mig även getts validitet i min studie av rädslans politik. Moralpaniken skapas av olika intressegrupper som vill använda denna som ett verktyg för sina syften. För Bush blev moralpaniken en möjlighet att bli omvald 2004 och administrationen att genomföra sin politiska doktrin. Undantagen från den konstitutionella ordningen som inskränkningar av de medborgerliga rättigheterna och kriget i Irak var möjliga för att folket krävde det. Det jag har visat i min uppsats är att orsaken till att folket krävde dessa åtgärder var rädsla. En rädsla för mytbilden av terroristhotet mot nationen och det fria samhället. Media var starkt delaktiga i att skapa denna mytbild.

Vem som hade störst intresse av att försätta samhället i moralpanik, statsmakten eller massmedia är svårt att avgöra. Det som blir tydligt i min studie är dock att parterna ingår i en ömsesidig relation med varandra. Media möjliggör Bushadministrationens politik genom sin nyhetsrapportering, där fienden är omänsklig och bör behandlas omänskligt. Samtidigt passar moralpanikens logik in på massmedias intressen. Det är viktigt att ha goda förhållanden till statsmakten då den är medias största informationskälla. Men det som Ian Lustik beskriver som ”terror porn” verkar även tilltala massmedias konsumenter.

6. Diskussion

Jag menar att denna studie har varit nödvändig då vi måste nå en förståelse för undantaget från den konstitutionella ordningen. Detta då allt annat en generell gällande rättsnorm är en imaginär rättsnorm. Om undantaget tillåts förbli ett permanent inslag i den västerländska demokratiska samhällsformen finns det inga garantier för någon. Den oregelmässighet som jag menar att moralpaniken skapar i den konstitutionella ordningen gör oss alla till potentiella objekt för undantaget. Oavsett medborgarskap eller andra individuella attribut går ingen säker från undantaget. Alla rättssubjekt är potentiella undantag samtidigt som suveränen har möjligheten att införa undantagstillståndet då denna menar att nationen är hotad. Den amerikanska kontexten visar tydligt att det saknas regler för när undantaget skall införas. Studien visar även hur säkerhetsparadigmet har blivit något av ett normaltillstånd i den amerikanska kontexten. Rädslans politik har som syfte att få allmänheten att tro att nationen är hotad. Bushadministrationen vill genom propaganda hävda att man har moralen på sin sida. Bush vill ge sken av han bekämpar terroristerna och invaderar andra länder för att skydda och sprida värden som frihet och demokrati. Men vem kan hävda demokratins diskursiva innebörd? När jag i denna uppsats visar på det demokratiska samhällets brister och hur undantaget är ett permanent inslag i konstitutionella samhällsordningen, vad är det då för demokrati vi talar om? Är det möjligt att förfäktat ett demokratiskt ideal där undantaget inte ingår?

När diskursen omskapas av historien kan gårdagens frihetskämpar få nya epitet. I den nya diskursen blir samma grupper omnämnda som terrorister eller fundamentalister. Detta samtidigt som de som ingår i en annan diskurs kan betrakta dig som imperialist eller rent av terrorist. Jag tar här hjälp av Michel Foucault som i *diskursen ordning* talar om *förnuft* och *vansinne*¹¹. Foucault menar att den som lever inom diskursen inte har några större möjligheter att se igenom eller förbi paradigmet. Det blir svårt att tolka ett skeende i andra termer än de som är givna av diskursen och dess förvanskade sanningar. Det som utmanar diskursens sanning blir därmed *vansinnet*. I den diskurs vi idag lever i är det möjligen vansinne att föreställa sig en samhällsordning där undantaget är en icke-nödvändighet. Den diskurs som

¹¹ Foucault 1993:8ff

företrädarna av rädslans politik företräder bygger på rädslan och hotet från det okända eller vansinnet. I denna uppsats har hotet gestaltats av indianer, svarta, japaner, kommunister och terrorister. Dessa grupper blir samtidigt genom moralpanikens logik de som står i kontrast till den gällande diskursens *förnuft*. Undantaget kan därmed utgöras av allt eller alla som inte överensstämmer med majoritetens diskurs eller rent av anses hota denna.

Jag vill med denna uppsats inte påstå att det är konstitutionalismen som tillåter inskränkningar av rättighetsprinciperna, utan snarare inskränkningar i konstitutionalismen till följd av en moralpanik. Jag vill inte heller säga att en ordning som baseras mer på folkviljan är att företräda framför konstitutionalismen. Jag menar snarare att riskerna för orättvisa alltid finns när majoriteten får styra. Demokratin kan inte tillåtas verka fullt då detta kan innebära att en minoritet blir försatta på undantag och tvingas leva i ett rättsvakuum. Ett rättsvakuum som kan göra de metoder som Bushadministrationen använt i "kriget mot terrorismen" möjliga. Jag vill fortsatt argumentera att man genom rädslans politik och den hätska propagandan som vi upplevt efter den 11 september riskerar att skapa förutsättningar för humanitära katastrofer. Historien ger oss åtskilliga exempel på hur illa vi kan behandla våra medmänniskor.

Tror vi på iden om generella mänskliga rättigheter måste vi bli mer medvetna om de effekter moralpaniken kan ha. Dock medger jag att en del av de principer som konstitutionalismen försvarar i sig kan uppfattas orättvisa eller otidsenliga. Lagar är inte skrivna i sten eller givna av naturen. Det är dock svårt för mig att acceptera att principen om allas lika värde, eller generella mänskliga rättigheter som något terrorattackerna den 11/9 har gjort otidsenligt.

7. Refferenser

7.1. Litteratur

- **Agamben, G.** (2007). *Sovereignty & Life*. Stanford University Press, Stanford, California.
- **Agamben, G.** (2005). *Undantagstillståndet*. AB Propexus, Lund
- **Altheid, David, L.** (2006)(a). *Terrorism and the Politics of Fear*. Cultural Studies – Critical Methodologies. Vol 6, No 4, 415-439.
- **Altheid, David, L.** (1984). *Media Hegemony: A Failure of Perspective*. The Public Opinion Quarterly. Vol 48, No 2, 476-490.
- **Altheid, David, L.** (2006)(b). *The Mass Media, Crime and Terrorism*. Journal of International Criminal Justice 4, 982-997.
- **Beinin, Joel** *The New American McCarthyism: Policing Thought about the Middle East*
- **Bergstöm, G & Borèus, K.** (2000). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Studentlitteratur, Lund.
- **Blum, W.** (2003). *Killing Hope: US Military & CIA Interventions since World War II*. Zed Books, London.
- **Bos, R,T** (2005). *Giorgio Agamben and the community without identity*. The editorial board of the sociological review
- **Bourdiue, Pierre.**(2000). *Om televisionen: följd av Journalistikens herravälde*. Brutus Östlings Bokförlag Symposiom, Stockholm/Stehag.
- **Cole, D.** *Democracy and double Standards*. Originally published in the December 2002/January 2003 issue of Boston Review
- **Cole, D.** (2006). *How to skip the Constitution*. Oxford University Press; Vol 53, No 18.
- **Devine i Marsh, David & Stoker, Gerry (ed.)** 2002, andra upplagan. *Theory and Methods in Political Science*. UK. Palgrave Macmillan.
- **Ek, Richard.** (2006). *Giorgio Agamben and the Spatialities of the Camp: an Introduction*. *Journal Compilation*, Swedish Society for Anthropology and Geography.

- **Edkins, J i Agamben, G. (red)** (2007). *Sovereignty & Life*. Stanford University Press, Stanford, California.
- **Farrier, J.** (2007). *The Patriot Act's Institutional Story: More Evidence of Congressional Ambivalence*. PS Online. www.apsnet.org.
- **Foucault, M** (1993). *Diskursens ordning*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm/Stehag.
- **Furedi, F.** (2005). *Politics of Fear: Beyond Left and Right*. UK. Continium Press.
- **Fredrickson, G,M.** (2003) *Rasism – En historisk översikt*. Historiska media
- **Habermas, Jürgen ; William Rehg,** 2001. *Constitutional Democracy: A Paradoxical Union of Contradictory Principles*. Political Theory vol 29, No6, 2001.
- **Hunt, Arnold.** (1997). 'Moral Panic' and Moral Language in the Media. The British Journal of sociology, Vol 48, No 4 (Dec 1997) 627-648.
- **Ignatieff, M.** (2004). *The lesser evil - Political ethics in an age of terror*. Princeton university press.
- **Khosravi, S.** *Terretorialiserad mänsklighet: Irreguljära immigranter och det nakna livet i SOU 2006:37*. Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet. Integrations – och jämställdhetsdepartementet.
- **Krasner Stephen D.** (2001). *Sovereignty*. Magazine: Foreign Policy, January/February 2001
- **Levy Daniel; Sznajder Natan.** (2006). *Sovereignty transformed: a sociology of human rights*. The British Journal of Sociology 2006 Volume 57 issue 4.
- **Lustik, S, I.** (2006). *Trapped in the War on Terror*. University of Pennsylvania Press. Philadelphia.
- **Minca, C.** (2006). *Giorgio Agamben and the new biopolitical nomos*. Journal Compilation, Swedish Society for Anthropology and Geography.
- **Munster, R, V.** (2004). *War on terrorism: When the exception becomes the rule*. International Journal for the Semiotics of Law
- **Mueller, John.** (2005). *Simplicity and spook: Terrorism and the dynamics of threat exaggeration*. International studies perspectives (2005)6: 208-234.
- **Neal, A, W.** (2006) *Foucault in Guantanamo: Towards an Archeology of the Exception*. Sage publications, Vol 37.

- **Nohrstedt, Stig A et. al.** (2000). *From the Persian Gulf to Kosovo — War Journalism and Propaganda*. European Journal of Communication; September 2000.
- **Oates Sarah** (2006). *Comparing the Politics of Fear: The Role of Terrorism News in Election Campaigns in Russia, the United States and Britain*. International Relations Vol 20(4), 425-437.
- **PHR – Physicians for Human Rights.** (2005). *Break Them Down: Systematic use of Psychological torture by US Forces*.
- **Rienecker, Lotte & Stray Joergensen, Peter.** 2000. *Att skriva en bra uppsats*. Malmö. Liber.
- **Pike, G, H.** *USA Patriot Act: What's Next? Information Today*, Apr 2006:23.
- **Roberts, A.** (2004). *Righting Wrongs or Wronging Rights? The United States and Human Rights Post-September 11*. EJIL (2004), Vol 15 No. 4, 721-749.
- **Rothe, Dawn; Muzatti, Stephen L.** (2004). *Enemies Everywhere: Terrorism, Moral Panic, and US Civil Society*. Critical Criminology 12: 327-350.
- **Rubel, A.** (2007). *Privacy and the USA Patriot Act: Rights, the Value of Rights, and Autonomy*. Law and Philosophy 26:119-159.
- **Shaw, M.** (2003). *War and genocide*. Polity Press.
- **Spång, Mikael**, (2005). *Det moderna demokratiidealet. Folksuveränitet och rättigheter*. Lund: Studentlitteratur
- **Strassfeld, R,N.** (2006). *American Innocence*. Case Western Reserve Journal of International Law. 2006, Vol 37.
- **Strömbäck, Jesper**, (2000). *Makt och medier*. Lund: Studentlitteratur
- **Veno Arthur; van den Eyden Julie.** (2007). *Moral panic neutralization project: a media-based intervention*. Journal of Community & Applied Social Psychology. 17:490-506.
- **Weber, M.** (1980). *The Japanese Camps in California*. Journal of Historical Review, Vol 2, Spring 1980
- **Welch, M.** (2003) *Trampling Human Rights in the War on Terror: Implications to the Sociology of Denial*. Critical Criminology 12:1-20, 2003.
- **WHO**, Regional Office for Europe of the World Health Organization. *Hälsa 21 - hälsa för alla på 2000-talet, en introduktion (1998)*.

- **Tully, James.** (2002). *The Unfreedom of the Moderns in Comparison to Their Ideals of Constitutional Democracy*. The modern law review limited

7.2. Journalistiskt material

- **CNN – Cold War Experience.** *Senator Joseph McCarty: Speech on Communists in the State Departement.*

7.3. Internationella och nationella legala instrument

- **Bill of Rights:** A transcription (NARA – The U.S. National Archives & Records Administration).
- **CAT** – Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
- **Committee Against Torture.** *Considerations of reports submitted by state parties under article 19 of the convention – United States of America.* Thirty-sixth session, 1-19 May, 2006.
- **CCPR** – International Covenant on Civil and Political Rights
- **CERD** – International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination
- **CESCR** – International Covenant of Economic, Social and Cultrual Rights
- **Hague Conventions**
 - **Genocide Convention** (1948)
 - **Geneva Convention of 1949**
- **OHCHR** - United Nations High Commissioner for Human Rights
- **Patriot Act** – *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism* (USA Patriot Act) Act of 2001
- **Torture Convention** (1984)
- The Statue of **International Crime Court** (1998)